

Perla Moluckých ostrovů

Svatopluk Bílý

I když jsou indonéské Molucké ostrovy významným producentem přírodních perel, řeč bude o perle zcela odlišného charakteru. Jde o největší z Moluckých ostrovů — Seram. Tento ostrov odedávna opředený bájemi, leží uprostřed celého souostroví a měří 340 km od východu na západ a v severojižním směru je v nejširším místě pouze 60 km široký. Celková rozloha je 18 410 km² a nejvyšší vrcholek Gunung Binaya je 3 028 m vysoký. Celým ostrovem se táhne rovnoběžkovým směrem horský hřeben, který je ve své východní části velice divoký a nepřístupný a který také určuje zcela rozdílné, klimatické poměry na jihu a severu ostrova. Monzunové deště přicházejí na severu ostrova v říjnu a končí v dubnu, zatímco v jižní části Seramu přichází monzun v květnu a trvá do září. Avšak i období „sucha“ je na Seramu pro Evropana až příliš vlhké. Roční úhrn srážek totiž vysoko přesahuje 4 000 mm a období vrcholícího monzunu v deštných lesích Seramu je pro našince na samé hranici snesitelnosti.

Díky svému nevulkanickému původu a poloze v mělkém korálovém moři nemá Seram žádný hluboký přístav, a to ho v minulosti uchránilo od přílišné kolonizace a tudíž i devastace, jak se to stalo na daleko menším sousedním Ambonu. Ten má vynikající

a hluboký přístav a už od samého objevení těchto odlehklých ostrovů sloužil jako centrum kolonizace a obchodu v celé oblasti. Ambonská příroda na to také tvrdě doplatila a celý ostrov je přelidněný a téměř stoprocentně zemědělsky využívaný.

Seram dělí od Ambonu pouze úzký, asi 12 km široký průliv, ale po jeho překonání se člověk ocitne ve zcela jiném světě. Až do r. 1997 žilo na Seramu pouze 200 000 obyvatel, a to převážně v nižší, západní části ostrova. Východní, hornatá část byla kromě pobřežních osad obydlena velmi sporadicky, a to především Alfury, kteří měli (a doposud mají) velmi špatnou pověst. Byli to lovci lebek, kanibalové, animisté a jejich kouzelníci se prý dokázali učinit neviditelnými a také lékat vzduchem na listu ságové palmy. Animismus a kouzelnictví přetrvalo dodnes a dostat se do horských vesnic Alfurů je téměř nemožné, takže kdoví, co se tam stále ještě děje.

Prakticky celou východní část Seramu pokrývá původní prales, avšak skutečnou perlou ostrova je národní park Manusela, který se táhne od severního pobřeží až k jižnímu

Řeka Sari Puti protéká východní částí národního parku Manusela (dole) ♦ Tesařík z rodu *Gnoma* s výjimečně prodlouženou předohrudi

a zaujímá nejvyšší a nejdívočejší partie centrálního pohoří. Park, (Taman Nasional Manusela) má rozlohu 189 000 ha, byl vyhlášen v říjnu 1982 a zahrnuje rovněž korálové útesy a drobné atoly podél severního pobřeží. Mimo tyto podmořské rezervace, které se svou bohatostí, krásou a diverzitou vyrovnají korálům v Rudém nebo Karibském moři, zahrnuje národní park Manusela 5 hlavních vegetačních typů. Je to pásmo mangrovových porostů, pásmo pobřežní vegetace, dále (zvláště na severu) rozsáhlá oblast nížinných lesů, oblast horských mlžných lesů do 1 000 m a konečně horských mlžných lesů nad 1 000 m n. m.

V pásmu mangrovových porostů a bažin převládají *Sonneratia alba*, *Rhizophora apiculata*, *Bruguiera sexangula* a *Avicennia officinalis*.

Pásmo pobřežní vegetace tvoří převážně *Terminalia catappa*, *Casuarina equisetifolia*, pandány a velké plochy jsou porostlé trávou *Spinifex littoralis*.

Nesmírně bohatá je oblast nížinných lesů, kde jsou nejběžnějšími dřevinami *Pterocarpus indicus*, *Pometia pinnata*, *Canarium indicum*, *Terminalia copelandii*, *Calophyllum soulattri* a *C. inophyllum*, *Shorea selanica*, *Alstonia spectabilis* a především král zdejších stromů, *Eucalyptus deglupta* (viz obr. na 4. str. obálky). Tento velikán, který dosahuje až 50 m výšky, má hladké, jakoby vysoustružené kmeny o průměru až 2 m, které se větví někde nahoře, kam se v pralese

Papouška kakadu moluckého (*Cacatua moluccensis*) lze zblízka pozorovat nejlépe na krmítkách domorodců ♦ Kuře kasuára (*Casuarius casuarius*) je pruhované jako všechna mláďata ptáků z řádu pštrosů

nedá většinou ani dohlédnout. Navíc u paty těchto obrů je doslova osypový kužel úzkých pruhů staré a odumřelé vrchní vrstvy kůry, takže je opravdu nelze přehlédnout.

Následuje pásmo horského mlžného lesa do 1 000 m n. m. Sem zasahují z nížin ještě i druhy nížinného lesa — *E. deglupta* a *P. pinnata*, ale dominují zde různé druhy r. *Ficus*, *Octomeles sumatrana*, *Castanopsis buruana*, *Litbocarpus celebicus*, *Aglaia argentea*, *Podocarpus nerifolia* a *P. blumei*, *Barringtonia racemosa* a vzácně konifera *Dacrydium elatum*. Na kmenech a zvláště v korunách těchto stromů roste neskutečné množství orchidejí, epifytických kapradin a mechů a kolem vodních toků jsou neprostupné houštiny bambusů a pandanů.

V posledním, nejvyšším pásmu převládá dřevina *Tristoniopsis whiteana* z čel. *Myrtaceae* a konifery, které vůbec jako konifery nevypadají: *D. elatum* a především *Agathis loranthifolia*, to vše ověšené mohutnými drapériemi epifytických orchidejí, kapradin a mechů.

Ze Seramu je to na Novou Guineu „coby kamenem dohodil“ a podle toho vypadá i zdejší fauna. Žijí zde 4 druhy vačnatců: bandikut *Rhynchomeles prattorum*, dva druhy kuskusů (*Phalanger maculatus*

a *P. orientalis*) a ve vysokohorských mlžných lesích i stromový klokan *Dendrolagus lumholtzi*. Australská fauna je dále zastoupena kasuárem (*Casuarius casuarius*), který je ještě docela hojný v nížinných lesích na severu ostrova. Avifauna Seramu je bohatá. Žije zde 117 druhů ptáků, z toho 14 endemitů. Nejpestřejší, nejhluchnější a tudíž nejnápadnější jsou papoušci. Kakadu molucký (*Cacatua moluccensis*) je z nich největší a asi také nejznámější. Celá hejna 15–20 jedinců poletují za obrovského povyku ze stromu na strom. Na Seramu to rozhodně není druh ohrožený vyhoubením, přestože je velice často chován v každé vesnici jako domácí mazlíček, spolu se dvěma menšími, endemickými druhy *Alisterus amboinensis* a *Lorius domicella*. Menší, ale ještě krásnější druhy *Electus rotatus* a *Eos semilarvata* se chovají daleko nenápadněji, a proto snáze uniknou pozornosti. Opakem jsou zoborožci patřící mezi největší a nejnápadnější ptáky seramského pralesa, podobně jako několik druhů kukaček, z nichž jedna dokáže elegantním způsobem sbírat za letu různé gekony a scinky z kmenů stromů.

Herpetofauna Seramu je zastoupena 41 druhy a dva z nich patří k těm největším: želva *Chelonia mydas*, která se často objevuje na písčinych plážích severního pobřeží, a krokodýl *Crocodylus porosus* žijící v dolních úsecích řek Teluarang a Mual. Žije zde několik druhů žab a množství drobných scinků a gekonů. Větší savci jsou zastoupeni, mimo již zmíněných vačnatců,

kými podmínkami, které jsou pro Evropana vražedné. Absolutní vzdušná vlhkost spolu se čtyřicetistupňovým vedrem způsobuje, že se po několika dnech člověk cítí jako živoucí mykologická sbírka. Bakterie, kvasinky a plísňe v Evropě zcela neznámé způsobují těžké problémy i při drobných poraněních, kterých by si nikdo doma ani nevšiml. Všechny tyto ranky od trnů a hmyzu je nutné okamžitě dezinfikovat a zaléčit antibiotiky.

Na počátku r. 1997 jsme na Seramu našli skutečný tropický ráj jihoasijské ostrovní přírody. Panensky zachovalé nížinné deštné lesy byly zcela nedotčené a od mořského pobřeží se táhla souvislá pokrývka pralesem až na vrcholek Gunung Binaya. Rozhodli jsme se navštívit NP Manusela ještě jednou, a to na počátku monzunu, kdy je bohatství hmyzu největší. Koncem r. 1998 tedy došlo k další výpravě, ale jak praví latinské přísloví, dvakrát do stejné řeky nevkrócíš.

Hned po vylodění ve Waihai, na samém začátku národního parku, nás přivítal zlo-

několika druhů delfínů a dugongem (*Dugong dugong*). Zatímco delfínů je v seramských mořích plno, dugong patří mezi velmi vzácné a ohrožené živočichy a setkat se s ním můžeme vzácně pouze u severního pobřeží Seramu. Výčet velkých savců nutno doplnit jelenem *Cervus timorensis* a prasetem *Sus celebensis*. Oba tyto druhy jsou ale na ostrov introdukovány a staly se základní lovnou zvěří Alfurů.

Pokud se týká entomofauny Seramu, i zde se setkáme s mnoha zástupci australské fauny, alespoň na úrovni rodů. Největšími zástupci hmyzu jsou 2 druhy motýlů z rodu *Ornithoptera* (jeden z nich je endemitem NP Manusela), tesařík *Xixuthrus microcerus* a listorohý brouk *Euchirus longimanus*. Zejména druhý z nich s oblibou vyhledává kvasící zbytky po zpracování sagové palmy nebo zařízení na výrobu pálenky araku z arekové palmy, kde dochází k prosaku kvasících šťáv z jednoduchých, většinou bambusových destilačních zařízení. Larvy obou druhů, spolu s larvami 2 druhů tesaříků z r. *Bathocera*, jsou vyhledávány pochoutkou místních domorodců. Upražené na kokosovém oleji vsutku nechutnají špatně. Množství hmyzu na počátku monzunu je skutečně impozantní a na tak malý ostrov překvapivé. Tou dobou se líhne většina xylofágů druhů a i některé opravdové rarity lze v tomto období zastihnout ve velkém množství. Šokující byly doslova roje velkých krasců několika druhů r. *Belionota*, které naletovaly na čerstvě poražené stromy, a stovky drobných i větších druhů tesaříků, kteří se touto dobou zdáli být dominantní složkou hmyzí fauny.

Pobyt v tomto ráji byl ovšem vykoupen nemalými obtížemi způsobenými klimatic-

Interiér pralesa národního parku Manusela